

RECENZJE

BARBARA MUSZYŃSKA, KATARZYNA PAPAJA,
ZINTEGROWANE KSZTAŁCENIE PRZEDMIOTOWO-JĘZYKOWE.
CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING (CLIL).
WPROWADZENIE, WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO, KATOWICE 2019, STR. 210

Zintegrowana nauka języka obcego i przedmiotu jest metodą innowacyjną łączącą w sobie pogłębianie wiedzy fachowej przy jednoczesnym rozwijaniu kompetencji językowej i wrażliwości językowej. Polecana przez Komisję Europejską jako niezawodny sposób na promowanie dwujęzyczności w szkole oraz „cenne uzupełnienie współczesnych rozwiązań dydaktycznych, ponieważ jest znakomitym antidotum na ubóstwo treści w nauczaniu języków obcych” (Dakowska 2001: 127), stanowi wyzwanie dla wielu nauczycieli-praktyków. Wskazówki, jak wprowadzić i, co za tym idzie, poprowadzić CLIL w polskich szkołach znajdziemy w książce Barbary Muszyńskiej i Katarzyny Papai pt. „Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe. Content and language integrated learning (CLIL). Wprowadzenie”.

W rozdziale pierwszym Autorki przedstawiają bardzo dokładną definicję kształcenia przedmiotowo-językowego, z jego wariantami modułowymi oraz uwarunkowaniami do wdrożenia w kontekście polskim. W Polsce edukacja dwujęzyczna możliwa jest w klasach VII i VIII szkoły podstawowej, technikach lub liceach z oddziałami dwujęzycznymi oraz liceach lub technikach dwujęzycznych z klasą wstępną lub bez niej. W tym kontekście na uwagę zasługują opisane modele edukacji dwujęzycznej, a wśród nich dwa z najbardziej popularnych w Polsce, oferujących uczniom lekcje prowadzone głównie w języku angielskim oraz lekcje organizowane częściowo w języku angielskim i częściowo w j. polskim. W każdym z nich wyróżnić można dwa podejścia do prowadzenia zajęć. Pierwsze (jednoogniskowe) z nich obejmuje sytuację, w której występuje skupienie się wyłącznie na przedmiocie, a odniesienia do języka (polskiego lub angielskiego) są sporadyczne i dotyczą kwestii wymowy lub pisowni. Drugie (dwoogniskowe) koncentruje się na przedmiocie i kwestiach lingwistycznych, gdzie oba języki są używane naprzemiennie w zależności od potrzeb. Podane zostają korzyści wprowadzenia takiego kształcenia dla uczniów, nauczycieli oraz społeczeństwa. Są to m.in. rozwijanie świadomości językowej uczniów, rozumienie znaczenia języka w odniesieniu do treści przedmiotowych, atrakcyjność, a także motywacja do nauki języka obcego.

Niezwykle cenne stają się pytania do refleksji z zakresu atmosfery, komunikacji, nauczycieli, asystentów nauczycieli, osiągnięć uczniów oraz kooperacji dla osób przygotowujących program edukacji dwujęzycznej lub z oddziałami dwujęzycznymi, a następnie szczegółowe omówienie form uczenia się w zintegrowanym kształceniu przedmiotowo-językowym. Są to m.in. uczenie się przez dociekanie naukowe (enquiry-based learning), odwrócona klasa (flipped classroom), środowisko umożliwiające samodzielne uczenie się (self-organised learning environment) i opowiadania edukacyjne (stories for teaching and learning). Każda z form promuje autonomię, czy to poprzez odkrywanie i samodzielne dochodzenie do wiedzy, samodzielne uczenie się w domu, chęć znalezienia odpowiedzi na „Wielkie Pytania” czy w przypadku zadań wymagających myślenia wyższego rzędu (np. ewaluacja, analiza lub stworzenie czegoś nowego). Opisy przebiegu zadań i procedur do wdrożenia w klasie są przedstawione w bardzo precyzyjny i dostępny sposób i z pewnością zachęcą nawet najbardziej sceptycznego nauczyciela do połączenia wielu z zaproponowanych form aktywnego zaangażowania uczniów w proces uczenia się. Jakie strategie wybrać przed, podczas i na koniec zadania, jak przetworzyć materiał, a także w jaki sposób różnicować treści i interakcje w klasie, w tym dokładne przykłady wyrażen w języku angielskim wspomagające instruktaż oraz przykłady ćwiczeń mających na celu przybliżenie oraz ułatwienie pracy nauczycielom i uczniom to tylko kilka z zawartych w książce cennych wskazówek dla nauczycieli.

Do schematów ćwiczeń i interakcji dochodzi opis składowych planu modułu kształcenia w CLIL, a pośród niego wybór treści, połączenie treści i procesów poznawczych, komunikacja (uczenie się języka i używanie go, połączenie treści przedmiotowych z językiem obcym) i rozwijanie świadomości międzykulturowej. Jak podkreślają Autorki, w momencie planowania zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego należy pamiętać o doborze środków dydaktycznych, tzw. multimediach i organizatorach graficznych, dzięki którym indywidualizujemy tempo i czas nauki. Te pierwsze to m.in. tworzenie prezentacji multimedialnych, wykorzystanie internetu, tablic interaktywnych oraz programów edukacyjnych do nauki języka oraz treści, a drugie to przeróżne wykresy, schematy, diagramy, mapy myśli i plansze edukacyjne niezwykle pomocne w ilustrowaniu danych, klasyfikacji czy przedstawianiu procesów. Większość z materiałów dydaktycznych można użyć na kilka sposobów. Najważniejsze, jak podkreślają Autorki, żeby wspomagały rozumienie treści przedmiotowych. Należy więc zadbać o ich czytelność na poziomie tekstu (np. poprzez stosowanie odpowiednich organizatorów graficznych), na poziomie zdania (przez podawanie definicji słów, objaśnień oraz symplifikację zdań), a także na poziomie słowa (np. korzystając z naklejek lub zakreślania ważnych pojęć lub słów w tekście).

W końcu nadchodzi kwestia ewaluacji i postawione pytania, co powinniśmy oceniać – treści czy język, jakiego języka używać przy ocenianiu? A także jak oszacować umiejętności, zdobytą wiedzę, postępy uczniów czy pracę w grupie? I choć w książce pojawiają się przykładowe odpowiedzi, to największą wartością

jest indywidualna refleksja, do której skłaniają wszystkie wymienione przez Autorki „niewiadome” i kwestie do rozważenia. Szczegółowe sugestie oraz propozycje pracy znajdujemy w trzeciej części książki, w której to załączone zostały ćwiczenia z lekcji danego przedmiotu, gdzie tak naprawdę rozwijane są sprawności receptywne i produktywne uczniów, a następnie przykłady nauki słownictwa, gramatyki i wymowy. Wszystkie propozycje metodyczne będzie można nie tylko powielić we własnej grupie i klasie, ale też zmodyfikować i dostosować do wielu innych sytuacji dydaktycznych. Mają one przewagę nad serią Grieveson and Superfine (2017), bo pochodzą z różnych sytuacji lekcyjnych, które odbyły się w polskim kontekście edukacyjnym zgodnie z programem nauczania, oraz np. podręcznikiem autorstwa Coyle, Hood, Marsh (2010), ponieważ zostały przedstawione w języku polskim – co ułatwi przygotowanie oraz zmotywuje do pracy metodą CLIL wszystkich nauczycieli, w tym tzw. nauczycieli „przedmiotowców”.

MARZENA WYSOCKA-NAREWSKA

REFERENCES

- DAKOWSKA, M. (2001): *Psychologiczne podstawy dydaktyki języków obcych*, Warszawa: PWN.
COYLE, D./ HOOD, P./ MARSH, D. (2010): *Content and Language Integrated Learning*, Cambridge: CUP.
GRIEVESON, M./ SUPERFINE, W. (2017): *The CLIL Resource Pack*, England: Delta Publishing.